

Област София (столица)

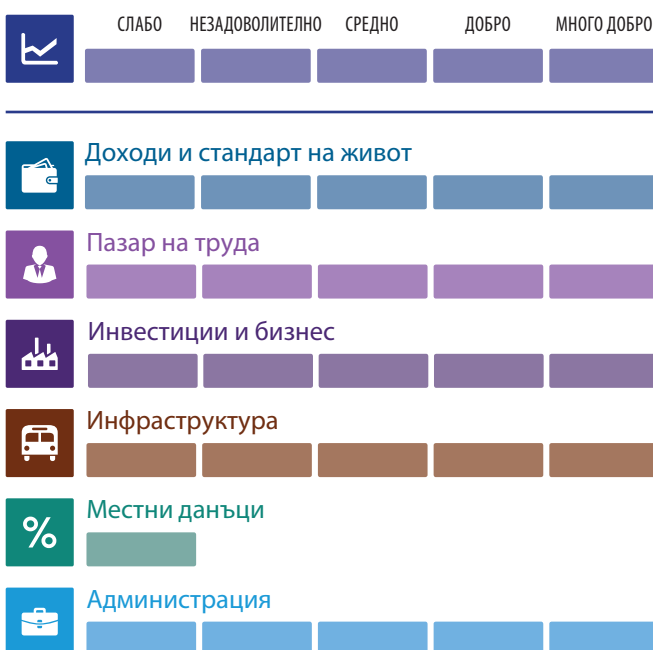

▶ Население (2023)	1 286 965
▶ Територия (кв.км)	1341
▶ Брой на населените места	54
▶ Дял на населението в градовете (%)	95,1

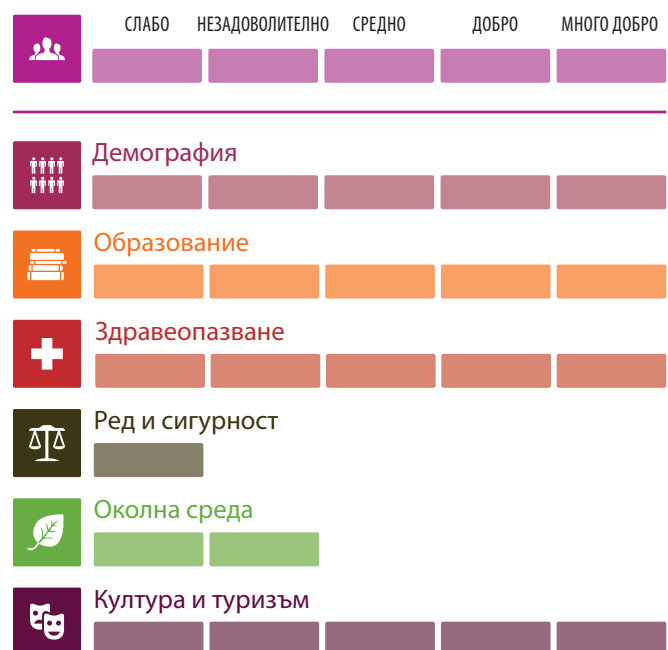
Столицата е областта с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойността му е над двойно по-висока от средната стойност в страната и далеч от тази в следващата по този показател област София. Пазарът на труда е добре развит. София е и безспорен лидер по инвестиционна активност. Софийската гара пък е основен железопътен възел в страната. Местните данъци са най-високите в страната. Столицата е областта с най-голям дял на собствените от общите приходи, както и с най-високо покритие на общинските разходи с местни приходи.

София е областта с най-благоприятна демографска картина. Столицата отново е и първенец в сферата на образованието с висок коефициент на записаните в V–VII клас, нисък дял на второгодниците, добро представяне на учениците и висок брой на студентите. Броят на лекарите специалисти е един от най-високите в страната. Аптечната мрежа е добре развита. Правораздаването е сравнително бавно, а разкриваемостта на престъпленията – ниска. Делът на нарушената територия е висок. Столицата остава областта с най-интензивен културен живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Столицата е областта с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойността му е над двойно по-висока от средната стойност в страната и далеч от тази в следващата по този показател област София, като през 2022 г. достига 53,7 хил. лв. (при 26,0 хил. лв. в страната).

Заплатите и пенсиите също нарастват и стойностите им са значително по-високи от средните. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 29,7 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната) през 2022 г., а средната месечна пенсия – 957 лв. (при 784 лв. в страната) през 2023 година. Нещо повече – и двата показателя нарастват значително по-бързо от средния ръст в страната.

Столицата е и областта с най-ниска бедност. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 8,1% (при 20,6% в страната) през 2023 година. Същевременно обаче коефициентът на Джини за подоходното неравенство остава висок.

Пазар на труда

Добрите показатели за икономическото развитие на столицата се проявяват и в благоприятната динамика на местния пазар на труда и през 2023 година. Делът на населението в трудоспособна възраст остава най-високият в страната – 63,0% (при 58,5% в страната). Заетостта продължава да е изключително висока, а безработицата – най-ниската в страната. Коефициентът на заетост е 82,4% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 1,6% (при 5,3% в страната).

Столицата остава областта с най-добър образователен статус на работната сила. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование е 54% (при 31% в страната), а на това с основно и по-ниско образование – 5% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес

София е безспорен лидер по инвестиционна активност и през 2022 година. В областта работят най-голям брой предприятия спрямо населението – 100 на хиляда души от населението (при средно 70 на хиляда души в страната). След спад през предходната година разходите за придобиване на дълготрайни материални активи отново нарастват, достигайки 8,8 хил. лв. на човек (при 4,3 хил. лв. в страната). Привлечените преки чуждестранни инвестиции също са значително повече от средните стойности за България и достигат 11,7 хил. евро на човек от населението (при 4,5 хил. евро на човек в страната).

Произведената продукция също продължава да нараства, но стойността ѝ спрямо броя на наетите поставя столицата на петото място (след областите София, Враца, Стара Загора и Русе). Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби пък са по-ниски от средните – 26% в столицата при 29% в страната.

Огромно е превесът на столицата при разходите за научноизследователска и развойна дейност – през 2022 г. те са 734 лв. на човек. За сравнение – следващата най-висока стойност в страната е в област Пловдив и е 112 лв. на човек. Към 30 юни 2024 г. столицата отново е първенец и по най-висока степен на усвояване на европейски средства. Стойността на изплатените средства по оперативните програми е 4719 лв. на човек от населението (при 3175 лв. в страната).

Инфраструктура

В столицата няма пътища от републиканската пътна мрежа, но територията ѝ граничи непосредствено с няколко автомагистрали. Софийската гара пък е основен железопътен възел в страната и гъстотата на жп мрежата в столицата значително изпреварва средната – 12,4 км на 100 кв. км територия при 3,6 км на 100 кв. км в страната.

Делът на домакинствата с достъп до високоскоростен интернет продължава да е висок и през 2023 г. нараства до 96% (при 89% в страната).

Високата степен на урбанизация на областта предопределя и високия дял на населението с достъп до обществена канализация (96% при 75% за страната), като цялата канализационна мрежа е свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води (96% при 67% средно за страната).

Местни данъци

Столицата е областта с най-високи средни местни данъци в страната и през 2024 година. Най-голяма разлика със средните за страната стойности се наблюдава при ставките върху търговията на дребно (20,00 лв. на кв. м при 13,09 лв. на кв. м в страната) и прехвърлянето на собственост (3,00% при 2,82% в страната).

От разглежданите местни данъци по-ниски от средните пък са тези върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица (1,88‰ при 2,15‰ в страната) и върху превозните средства (1,33 лв. на kW при 1,56 лв. на kW в страната).

Администрация

Столицата отново изпреварва област Варна и заема челното място и в тази категория. Предоставянето на административни услуги на „едно гише“ получава максималната оценка и през 2024 година. Самооценката за развитието на електронното правителство обаче остава под средната. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление в областта намалява, но продължава да е по-висок от средния – 70,8% в столицата при 69,3% в страната.

Именно столицата е областта с най-висок дял на собствените от общите приходи (67% при 27% в страната), както и с най-голямо покритие на общинските разходи с местни приходи (110% при 74% в страната) през 2023 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

София е областта с най-благоприятна демографска картина в страната и през 2023 г. – въпреки че коефициентът на естествен прираст е отрицателен, той изпреварва значително всички други области със стойност от $-1,5\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Столицата успява да привлича население и коефициентът на механичен прираст е $6,6\%$.

Столицата е и областта с най-нисък дял на населението над 65-годишна възраст – $19,2\%$ (при $23,8\%$ в страната). Делът на децата до 4-годишна възраст пък е сравнително висок – $4,9\%$ (при $4,5\%$ в страната).

Спецификата на областта предопределя почти изцяло урбанизираната ѝ територия, а гъстотата на населението е четворно по-висока от средната.

Образование

Столицата отново е първенец в сферата на образованието с висок коефициент на записване в V–VII клас, нисък дял на второгодниците, добро представяне на учениците и висок брой на студентите.

Делът на второгодниците е $0,5\%$ и е третият най-нисък в страната (след областите Смолян и Русе). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е високо най-вече заради големия брой на учащите и заетите с професионална квалификация в транспорта и ИКТ сектора и заради малкия брой на тези в земеделието и индустрията.

Успехът на столичните ученици на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2024 г. е най-високият в страната със стойност от 54,7 т. и е далеч над средния за страната (42,9 т.). Средната оценка на матурата по български език и литература в столицата също е най-високата в страната – „Много добър“ 4,65 (при „Добър“ 4,30 в страната), а слабите оценки са най-малко – $3,7\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Здравеопазване

Столицата е сред областите с много добро здравеопазване в страната и през 2023 г. (само след област Плевен), отличаващо се с висок достъп до лекари специалисти, развита аптечна мрежа, дълга продължителност на живота и ниска детска смъртност.

Средната продължителност на живота в столицата е най-високата в страната – 75,4 години (при 73,5 години в страната).

Показателят за достъп до общопрактикуващи лекари има по-неблагоприятна от средната за страната стойност. Броят на специалистите спрямо населението обаче е вторият най-висок в страната (след този в област Плевен). Легловата база спрямо населението е малко по-ограничена от средната за страната, но използваемостта на болничните легла е сравнително висока. Аптечната мрежа е с добро покритие. Коефициентът на детска смъртност е над два пъти по-нисък от средния за страната.

Ред и сигурност

Слабата оценка и последното място на столицата в осигуряването на ред и сигурност са продиктувани от високата натовареност на съдиите и бавното правораздаване, както и от ниската разкриваемост на престъпленията.

През 2023 г. един наказателен съдия в София разглежда средно по 23,1 дела месечно, което е най-високата стойност в страната (при средно 14,4 дела на съдия в страната). Натовареността на Административния съд също е сред най-високите в страната. От високата натовареност страда и бързината на правораздаване. Наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, в столицата са 88% (при 91% в страната), административните – 67% (при 72% в страната), а гражданските – 46% (при 65% в страната).

Относителният брой на полицаите спрямо населението е над средния за страната. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в София се повишава до 11,9 на хиляда души през 2023 г. и е близък, но над средния. Същевременно разкриваемостта на престъпленията продължава да е най-ниската в страната с 37% разкрити престъпления (при 53% в страната).

Околна среда

Столицата е сред областите с висок обем на образуваните битови отпадъци и през 2022 г. с 548 кг на човек за годината (при 488 кг за страната). Въпреки това обаче на практика всички отпадъци се предават за третиране и рециклиране (при 76% средно в страната).

Делът на нарушената територия е висок – $1,3\%$ (при $0,40\%$ в страната), а инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са сред най-ниските в страната.

Индексът на нуждата от охлаждане в областта е нисък. Столицата обаче е областта с най-високо използване на питейна вода от домакинствата – 125 литра на човек дневно (при 103 литра в страната).

Култура и туризъм

Столицата е областта с втория най-активен културен и туристически живот и през 2023 г. след област Бургас.

Посещенията на кината, театрите, музеите и библиотеките нарастват бързо. С изключение на броя на посещенията на музеите спрямо населението стойностите на останалите индикатори са значително над средните за страната. Посещенията и на кината, и на театрите, и на библиотеките са над двойно повече.

Туризмът в столицата е по-слабо застъпен. През 2023 г. броят на леглата в местата за настаняване е 12 на хиляда души (при 56 на хиляда души за страната), а реализираните нощувки – 1703 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област София (столица)

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	45 241	53 746	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	25 724	29 698	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	11,3	11,7	8,1	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	64,4	62,9	63,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	79,8	83,8	82,4	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	2,0	1,6	1,6	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	4,2	4,0	4,7	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	57,7	57,6	54,1	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	106 286	131 197	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	7757	8796	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	11235	11719	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	96,6	96,1	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	n.a.	n.a.	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	114,5	113,3	109,5	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	74,8	74,8	70,8	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-3,4	-1,5	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	7,9	6,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,42	4,24	4,65	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	47,3	46,6	54,7	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,1	93,4	92,7	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	74,9	74,8	75,4	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,0	91,6	97,4	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1755	1767	1798	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,3	11,7	11,9	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	84	85	88	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	127	125	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	522	548	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	100	99	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	814	1315	1493	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	896	1614	1703	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.